

OMAGIU PROFESORULUI DIMITRIE BRÂNDZĂ (1846–1895) – 120 ANI DE LA DECES

Ana CARATA¹, Maria SOPOREAN², Iuliana CRIȘAN³,
Adriana-Elena TĂEREL⁴, Constanța RIZESCU⁵
acarata@yahoo.com

ABSTRACT: The great personalities, who affirmed themselves in a certain field of science, are immortal. In this paper we pay tribute to Professor Dimitrie Brândză, Romanian physician and naturalist, after 120 years since his death.

D. Brândză is mentioned in scientific literature as „an unique figure in the direction of botanical research in Romania”^[7]. With studies at Sorbonne, Bachelor of Natural Sciences (1866), medical studies in Paris, PhD in 1869, D. Brandza created a botanical Romanian school, together with Dimitrie Grecescu^[5].

KEYWORDS: The Botanical Research, Personality

Argument

Prof. dr. Dimitrie Brândză, biolog, cercetător botanist, persoană dotată cu o excepțională și pătrunzătoare putere de observație a ființelor din natură, poate fi caracterizat incontestabil, *Icoană a Panteonului Botanicii din România*^[6].

Analiza făcută de către prof. acad. Traian Săvulescu asupra operei savantului, cu privire la personalitatea lui Dimitrie Brândză, îl prezintă ca „*Bărbat dintr-o bucată, negrupat în nicio tovărășie, nemărginit de niciun interes material, nerăscolit de patimă și vrajbă, nu a sacrificat cutia FLOREI pentru cutia Pandorei; biruitor peste oameni și stihii, D. Brândză a reușit să zidească o școală adevărată*”^[5].

Dotat cu o excepțională inteligență și cu o rară forță de muncă, *Prof. Dimitrie Brândză* a fost un mare cunoscător al plantelor, apreciat de

¹ Ana CARATA, membru titular CRIFST; ²Maria SOPOREAN, membru titular SRIF; ³Iuliana CRIȘAN, membru titular SRIF; ⁴Adriana-Elena TĂEREL, membru titular CRIFST; ⁵Constanța RIZESCU, membru titular CRIFST, prof. expert ONUDI (UNIDO)

botaniștii consacrați ai epocii din străinătate, care au dedicat numelui său genuri și specii ale unor plante.

Prof. Henri Ernest Baillon (1827–1895)² a denumit un gen al Familiei Leguminoase „*Brândzeia*” (1869) – *Brândzeia filicifolia* H. Baillon, arbust din insulele Africii Meridionale, în semn de apreciere pentru vechiul său student la Sorbona [5–7].

Menționăm, de asemenea, specia *Verbascum Brândzae* Franchet (Lumânărică din Oltenia) sau *Agropyrum Brândzae* [4], o specie de pir găsită în Constanța [3].

Foto nr. 1 – Acad. Dimitrie Brândză (1846–1895)

Ca specii noi din flora țării descrise și publicate de *Profesorul Dimitrie Brândză* în diferitele opere menționăm: *Paeonia Romanica Brândza*, *Gallium Bailloni Brândza* (găsită la Novaci sub muntele Rânca), denumită astfel, ca un omagiu adus ilustrului său Profesor H. Baillon, *Centaurea Jankae Brândza*, *Silene pontica Brândza*, *Trifolium romanicum Brândza*.

În lucrarea de față, subliniem unele date din viața și activitatea Profesorului Doctor Dimitrie Brândză, contribuția sa la dezvoltarea

² en.wikipedia.org/wiki/Henri_Ernest_Baillon; Henri Ernest Baillon was a French botanist and physician. He was born in Calais on November 30, 1827 and died in Paris on July 19, 1895.

Grădini Botanică din București, precum și importanța studiilor sale botanice, în cea mai mare parte, valabile și azi.

Profesor dr. Dimitrie Brândză – date biografice

S-a născut în 10/22 octombrie 1846, satul Bivol de lângă Prut, fostul județ Dorohoi, azi județul Suceava, fiu al paharnicului Gheorghe Brândză, aparținând unei vechi familii moldovenești. În casa natală a primit primele instruiri de educație școlară din partea lui Vladimir Hausky, emigrant polonez, care l-a influențat și în orientarea sa către științele naturale și dragostea față de natură. În excursiile și plimbările făcute împreună, micul naturalist, prin explicațiile primite, a început să cunoască plante, animale, familiarizându-se cu denumirile științifice ale acestora.

Studii și influențe către Științele Naturale

În 1856 a fost înscris la învățământul preuniversitar, în fosta *Academia Mihăileană din Iași*,³ transformată din 1847 în Colegiu (Institut Național, numai cu învățământ preuniversitar) [10], fiindu-i profesor la *Catedra de Științe Naturale, Grigore Cobălcescu* (1831–1892, Academician din 1886). Cobălcescu i-a apreciat valoroasele sale calități și l-a îndrumat în formarea sa. La îndemnul acestuia se prezintă la concursul pentru obținerea unei burse în domeniul istoriei naturale în străinătate, dar este respins pentru că nu împlinise 18 ani. Atunci, tatăl său care-i apreciază aspirațiile de viitor naturalist, îl trimite pe cheltuiala sa la studii de specialitate în străinătate.

Perioada pariziană, România-Franța. Studii. Activitate științifică

– în 1864, se înscrie la două Facultăți din Paris, *Facultatea de Medicină și Facultatea de Științele Naturale*, unde devine studentul profesorilor *Henri Baillon*, naturalist și *Stanislas Meunier*, geolog.

În noiembrie 1866 obține licența în Științele Naturale;

– în 1867 se întoarce în țară și în urma unui concurs e numit *Profesor de Botanică și Zoologie la Facultatea de Științe din Iași*;

³ Acad. Mihăileană – primul institut românesc de învățământ superior înființat la Iași în 1835, sub Domnia lui Mihail Sturza în Moldova; în 1847, învățământul superior a fost desființat, sub presiunea „partidei” reacționare a boierimii, care vedea în dezvoltarea culturii naționale...o amenințare a intereselor ei de clasă. [Dicționar Enciclopedic Român vol. 1, Ed. Pol. București, 1962, 10]

– în perioada 1867–1869 face comunicări la *Societatea Linneană din Paris*, unde începând cu anul 1868 continuă studiile medicale;

– în anul 1869 a obținut titlul de *Doctor în Medicină* pentru o lucrare valoroasă de sistematică în *Botanica Medicală*, intitulată „*Istoria botanică și terapeutică a Gentianaceelor întrebuințate în medicină*”, temă actuală și astăzi ^[1]. În teză, Dimitrie Brândză a analizat din punct de vedere sistematic și terapeutic 82 specii europene și extracontinentale din *Familia Gentianaceae*, acordându-i-se titlul de *Laureat al Facultății de Medicină* din Paris și Medalia de Bronz (1868–1869).

Profesor universitar și profesionist medical la Iași

Revenind definitiv în România (1869–1870), în afara activității de profesor universitar, practică medicina ca medic secundar la Spitalul Sfântul Spiridon din Iași – Secția de Chirurgie, condusă de dr. Russ. În 1870 este medic de circumscripție, medic și profesor de Igienă la *Seminarul Socola*, profesor de Științele Naturale la *Liceul Național din Iași* și conservator al *Muzeului Societății de Medici și Naturaliști* din Iași.

O lucrare publicată recent⁴ ilustrează contribuția remarcabilă a Doctorului D. Brândză la dezvoltarea Grădinii Botanice din Iași, urmaș demn al creatorului Anastasie Fătu (1816–1886). În această lucrare, ca „membru marcant” al Societății de Medici și Naturaliști din Iași (SMNI), D. Brândză este numit „părintele botaniceii de la noi”.

Activitate didactică și științifică de interes botanic la București

În 1874 a fost transferat la București ca profesor la Catedra de Botanică și Zoologie a Facultății de Științe; preia în calitate de Director conducerea Grădinii Botanice, care se afla pe fostul Bulevard al Academiei, în fața Universității. Cu toate că acest teren nu corespundea pentru o grădină botanică, timp de zece ani, în 1874–1884⁵, din inițiativa și contribuția sa, aici s-a organizat o primă grădină botanică pe criterii științifice. Prin insistențele sale bine documentate a reușit să convingă oficialitățile vremii în obținerea la Cotroceni a unui teren potrivit și definitiv pentru organizarea Grădinii Botanice (care astăzi îi poartă

⁴ Dana Baran – *Dr. Dimitrie Brândză, membru marcant al Societății de Medici și Naturaliști din Iași* – A XXIV-a Reuniune Națională de Ist. Farm., Sibiu 11–13 iunie 2015, vol. lucr. în extenso, Ed. SITECH, Craiova, 65–71.

⁵ La 24 martie 1884, un incendiu a distrus colecțiile sale din Muzeul Național.

numele), mutând în 1886 colecțiile de plante vii din centrul orașului pe locul unde se află astăzi.

Academician

La data de 30 Iunie 1879 a fost propus *membru activ al Academiei Române*, iar la 11 Aprilie 1880, în discursul de recepție la Academie, a prezentat cea mai valoroasă operă a sa ^[2], „*Prodromul Florei Române sau Enumerația Plantelor până astăzi cunoscute în Moldova și Valachia*”, distinsă de Academia Română cu *Premiul Gheorghe Lazăr*. În anii 1893–1895 a fost *vicepreședinte al Academiei Române*.

Foto nr. 2 – Facsimil al paginii de titlu a lucrării lui Dimitrie Brândză, „*Prodromul Florei Române*”.

Exemplarul, existent în Biblioteca Academiei (imaginea de mai sus), provine de la *Institutul Forestier* din Brașov, donat de George N. Nicola, Consilier Silvic, de profesie inginer (așa cum se observă pe ștampilele aplicate pe pagina de titlu).

Despre autor (D. Brândza), pe pagina de titlu se menționează: *Membru al Academiei Române, Profesor de Botanică la Universitatea din București, Director al Secțiunii botanice din Muzeul de Istorie Naturală și al Grădinei botanice* (copiere identică).

Colecționar, specii de plante medicinale. Recunoașterea importanței lucrărilor sale de botanist

În anii 1874–1875 a făcut excursii în 7 zone ale țării și a cules 650 specii de plante. Rezultatele studiilor sale au fost publicate în *Buletinul Societății Române de Geografie* într-o lucrare intitulată *Fragmente din Flora României* (1876). În acest an, 1876, a devenit *membru al Societății Române de Geografie*. În anii 1881–1882, după două explorări ale florei din Dobrogea, recoltează 700 specii de plante, materiale utilizate la redactarea primului determinant (Îndreptar) publicat la anul 1891 în limba română cu titlul „*Flora descriptivă a Dobrogei*”.

Continuarea activității didactice și de cercetare științifică

În 1882, după separarea Catedrei de Istorie Naturală în Catedra de Zoologie și una de Botanică, *Dimitrie Brândză a rămas numai profesor de Botanică și a creat o secție de Botanică pe lângă Muzeul de Istorie Naturală al Universității din București*, în cadrul căreia *a început pentru prima dată lucrări practice de microscopie și cu lupa, pentru studenți*. În 1884, a făcut prima prezentare a plantei *Centaurea Jankae Brândza* și *Silene Pontica Brândza*.

Activitatea științifică a Profesorului Dimitrie Brândză a fost continuată prin elaborarea a 23 lucrări științifice de valoare deosebită, demonstrând multiplele preocupări de botanist, naturalist și medic. Prima lucrare românească de sinteză „*Prodromul florei românești...*” [2], al cărei autor este, conține 2100 specii de plante, dintre care 1875 au fost recoltate și verificate de autor sau în colaborare cu celebrul botanist A. de Candolle din Paris.

Preocupări pentru o nouă Grădină Botanică la București

În 1885 pleacă la Liège pentru studii și informații pentru o nouă Grădină Botanică.

Între anii 1885–1891 concepe și organizează Grădina Botanică de la Cotroceni „al cărei proiect de sistematizare aparținând lui D. Brândză, se păstrează întocmai până în zilele noastre” [7].

Între anii 1889–1891 a creat Institutul Botanic de la Cotroceni, al cărui Director a fost. Între anii 1891–1892 a lucrat pentru ordonarea produselor vegetale din noul Institut de la Cotroceni, aici inaugurând lecțiile de Botanică în Amfiteatrul Institutului, la 22 februarie 1892.

Astăzi, Profesorul Dimitrie Brândză veghează în Grădina Botanică din București, de pe soclul unui frumos monument cu bustul său, pe care este scris cu litere mari: PROF. Dr. D. BRÂNDZĂ, 1846–1895, ÎNTEMEIATORUL INSTITULUI ȘI GRĂDINEI BOTANICE.

Foto nr. 3 – Bustul lui Dimitrie Brândză din Grădina Botanică din București

Final / Încheiere bruscă a carierei

În primăvara anului 1895 pleacă *la Paris* pentru a se trata de suferința cardiacă contractată desigur din cauza oboselii și efortului depuse pentru fondarea Institutului Botanic. Regele Carol I și Regina Elisabeta au vizitat Institutul și Grădina Botanică și după vizită, Regele, impresionat, a vrut să-l decoreze pe profesor cu întregul personal științific. Modest și corect, cel ce a fost Dimitrie Brândză, a spus că „*nu e nevoie de nicio distincție, deoarece împreună cu colegii săi și-au făcut numai datoria*”.

Revine în țară și în iunie 1895 merge la Slănic Moldova, unde la 3 august a murit, la vârsta de numai 49 ani. A fost înmormântat la București, în cimitirul Belu, având mormântul înconjurat „*de o frumoasă și originală plantație, am putea zice, o mică grădină botanică*” [4].

Câteva lucrări despre plantele medicinale studiate de Dimitrie Brândză

În 1869 la Paris, a redactat și publicat teza sa de doctorat în medicină, cu titlul, *Istoria botanică a Gentianaceelor întrebuințate în medicină*, 88 pagini [1]. Conform titlului, lucrarea se poate analiza în două părți: Prima parte *Istoria botanică*, conține 68 pagini, în care a studiat amănunțit 82 specii din Familia *Gentianaceae*. Autorul a împărțit familia în două serii: Prima serie, *Gentianaceae* și a doua serie, *Menyanthae*. Descrierea științifică, detaliată, este făcută numai pentru speciile principale. Ca genuri mai importante prezentate sunt: *Gentiana*, *Swertia*, *Halenia*, *Erythraea*, *Chironia*, *Chlora*, *Exacum*, *Menyanthes*, unele dintre ele europene, altele exotice.

A doua parte, 20 pagini, cu titlul: *Întrebuințarea terapeutică a Gentianaceelor* este consacrată multiplelor întrebuințări medicinale ale celor 82 specii descrise în partea sistematică a lucrării. În această parte, autorul insistă asupra speciilor medicinale mai importante, subliniind uneori și utilizarea lor, prepararea formelor farmaceutice, a dozelor diferitelor medicamente obținute sau preparate din specii de *Gentianaceae*.

Despre Familia *Gentianaceae* autorul afirmă că oferă cele mai bune exemple despre susținerea teoriei relativei analogii care există între formele externe ale plantei și proprietățile medicinale, conform teoriei lui De Candolle – *Studiu asupra proprietăților plantelor medicinale*.

Întrebuințări terapeutice ale Gentianaceelor

Toate plantele acestei familii conțin un principiu amar sub denumirea de *Gentianină*, *Menijanthine* sau de *Centaurină*, funcție de planta din care se extrage. Acest principiu imprimă proprietățile tonice amare și astringente, valorificate și folosite în diferite țări, pentru tratamentul aceluiași boli. Aceste plante furnizează medicamente tonice, stomahice, vermifuge și chiar antiscorbutice [8]. În această lucrare prezentăm câteva specii mai importante:

GENTIANALUTEA L. (Gențiana galbenă, Gențiana mare), de la care în medicină se întrebuințează rădăcina plantei. Analiza chimică a rădăcinii făcută de Joseph Bienaimé Caventou (1795–1877), Leconte (1824–1905), Johann Bartholomaeus Trommsdorff (1770–1837), M. Henry și alți autori [1], au menționat:

- un principiu amar – *Gentianina* sau *Gentianeină*,
- ulei verzui fix

- un principiu odorant
- un acid organic liber
- zaharuri incristalisabile – fructoza
- gumă foarte vâscoasă
- materie colorantă galbenă
- lignină

Analize ulterioare au demonstrat că *Gentianina* este compusă din două substanțe: una colorată galben și insipidă, numită *Gentizină* și alta amară, numită *Gentianită* (din clasa substanțelor amare secoiridoide) [9].

- *Pentru uz intern:* se folosesc *maceratul sau decoctul* din rădăcină de *Gentiana* (10–20 g/1000 g. produs); în *sirop* (30 la 100 g); *poțiuni* sau *extract* (3 la 10 g în pilule și poțiuni); *pulbere* (0,5–1 g ca tonic și 20 g ca febrifug); ca *vin* (30 la 100 g) și sub formă de *tinctură* (2–8 g în poțiune sau în vin) [1].

- *Pentru uz extern* se folosește *decoctul sau pulberea* sau *ca atare* pentru dilatarea unor orificii [1].

Un mare număr de remedii antice au în compoziția lor *rădăcină de Gentiana* ca de exemplu:

Apă generală, Decoctul amar, Diascordium, Orvietanul, Opiatul lui Salomon, Theriacul lui Mithridate, Tinctura de Whytle [1].

Rădăcina de *Gentiana* este un medicament celebru, cunoscut de antici. Când componentele amare pure sunt proaspete au un miros producător de vomă datorită unui ulei volatil cu proprietăți narcotice [1]. Este cunoscută ca un *bun tonic* aperitiv indigen, care *stimulează funcțiile digestive, crește apetitul*. Ca *febrifug* (cel mai bun după chinină) este indicată în febra intermitentă, febrele cotidiene de primăvară. Este mult folosită ca remediu *antiscrofuloză* (tuberculoza ganglionilor limfatici de la gât) și intră în „*Elixirul amar al lui Peyrilhe*”; are acțiune în *tratamentul gutei* și face parte din „*Pudra ducelui de Portland*” în combaterea acestei boli; principiile amare determină folosirea ei ca *vermifug*; este utilizată de asemenea, în *hidropisie* (edeme), *rahitism, coxalgii* [1].

Această rădăcină se întrebuița *ca un panaceu* pentru bolile care depind de o cauză constituțională, o debilitate profundă a organelor și mai ales a celor legate de digestie [1].

ERYTHRAEA CENTAURIUM Pers. (cintaură, fiera pământului, țintaură, iarba de febră, iarba lui Chiron, Gențiana mică). Toate organele

acestei plante „elegante” au un gust amar pronunțat. În medicină sunt folosite somitățile florale [1].

Prin analiza chimică a plantei au fost descrise mai multe componente: un acid liber, mucilagii, o substanță amară – *Centaurina* – principiul activ și câteva săruri minerale. De asemenea, a fost evidențiat și un alt principiu cristalin, inodor, incolor, insipid, care se colorează în roșu sub influența luminii, numit *Erythrocentaurină*.

- Pentru uz intern: se folosește infuzia (10–30 g/1000 g apă); tincturi (5–15 g în poțiuni); sub formă de vin (60 g/l vin alb; doze de 100:200g); extract (1–5 g – în pilule); pulbere (2 g. la 10 g. vin).

- Pentru uz extern: se folosește decoct sub formă de loțiuni, spălături, comprese.

Produsul vegetal intră în preparate antice ca: *Apă generală*, *Spiritul carminativ al lui Sylvius*, *Theriaca*, *Balsam vulnerabil* [1].

Această plantă are acțiune tonică, stomahică, febrifugă și vermifugă. Are toate proprietățile Gențianei galbene, iar ca febrifug este cunoscută în medicina populară a multor țări. Se folosește în febrele intermitente cotidiene, însoțite de slăbirea generală a organismului. Este un remediu din grupa medicamentelor eroice în cazuri patologice de hipoclorhidrie „*Chloro-anémique*” și consecințele sale. Se folosește, de asemenea, împotriva gutei.

Pentru uz extern se folosește împotriva pediculozei; sub formă de cataplasă planta este utilizată pentru a combate ulcererele atone, scrofuloza și ca antiscorbatic.

ERYTHRAEA CHILENSIS Pers. – originară din Peru și Chile, este cunoscută sub numele de *Cachanagua* sau de *Cachen-lahuen*, ceea ce semnifică în limba lor „iarba de pleurezie, fiind una din plantele celebre ale acestor țări pentru virtuțile medicinale.

Michel Lebeuf a analizat această plantă din punct de vedere chimic și a găsit-o foarte bogată în principii amare [1]. Se folosește sub formă de ceai, pulbere, extract, tinctură, vin sau sirop. Proprietățile sale stomahice o prezintă ca succedaneu al chininei. Este folosită ca vermifug, purgativ și antiinflamator. În țările unde crește este utilizată ca sudorific în boli inflamatoare, cele ca pleurezii și reumatism. După Ackermann este un medicament foarte puternic în cefalee, congestii. De asemenea, se folosește ca emenagog și pentru a combate icterul.

Într-un cuvânt, „faimoasa *Cachanagua*” pare să aibă toate proprietățile țintaurei, cu diferența că e mult mai activă, ceea ce este suficient pentru a-i justifica celebritatea [1].

În seria *Gentianaceelor* sunt și alte plante, dar noi am prezentat doar pe cele mai reprezentative.

MENYANTHES TRIFOLIATA (trifoiște, trifoi amar, trifoi de baltă) la care toate părțile plantei sunt foarte amare. În medicină se folosesc frunzele în stare proaspătă sau uscată. Analiza chimică a fost făcută de către J. B. Trommsdorff, care a găsit următoarele componente: un pricipiu amar – ca principiul activ al plantei, foarte solubil în apă; albumină vegetală, clorofilă, o materie particulară precipitabilă în prezența taninului, solubilă în apă și alcool; gume, amidon, acid malic și acetat de potasiu.

M. Nativelle a extras substanța amară în stare pură și i-a dat denumirea *Menyanthină* sau *Menyantın*.

• *Pentru uz intern*: se administrează ca *decoct* (15–30 g/1000 g apă) în cantități mici; sub formă de *vin* (50–100 g); *sirop* (30–100 g); *tincturi* (2–4 g în poțiuni); *extract alcoolice* (1–4 g în pilule) și sub formă de *pulbere* (1–4 g în pilule).

Planta se folosește ca *vermifug*, *antiscorbutic* asociată cu creson (*Lepidium sativum*) sau alte crucifere. În doze mari este *vomitiv*. Este recomandat în *afecțiuni atone ale tubului digestiv*, *scorbut*, *gută*, *reumatism cronic*, *scrofuloză*, *afecțiuni cutanate atone*, *febră intermitentă*.

• *Pentru uz extern*: se folosește *decoctul* în *loțiuni* și *cataplasme*.

Dr. Dimitrie Brândză a prezentat utilizarea economică și a altor *Gentianaceae* care nu fac obiectul acestei lucrări.

Note asupra originii botanice și afinitățile terapeutice ale noului medicament – JABORANDI. (Extras din „Revista Contemporană” București, 1875, al III-lea an).

Dr. Dimitrie Brândză subliniază că sub denumirea de JABORANDI se cunosc în America de Sud, mai ales în Brazilia, plante din familii diferite, dar care au proprietăți terapeutice comune: *aromatice*, *stimulente*, *sudorifice*, *sialogoge* etc.

Prof. Dimitrie Brândză arată că *medicamentul JABORANDI*, introdus în medicina europeană de către Dr. Coutinho, în 1874, se referă în deosebi la planta *Pilocarpus pennatifolium* Leur. Acest medicament are proprietăți *sudorifice*, *sialogoge*, *stimulente*, *diuretice*, *depurative* – proprietăți confirmate și de medicii români: Florin Teodorescu, N. Chernbach și de către Profesorul Zaharia Petrescu.

Gentianaceele în lucrări de specialitate farmaceutică.

Prezența *Gentianaceelor*, atât a produselor vegetale cât și a formelor farmaceutice în diferite Farmacopei, subliniază importanța cercetărilor științifice ale acestor plante de către Prof. Dr. Dimitrie Brândză. În cele zece ediții ale *Farmacopeei Române* se găsesc monografiile care prezintă rădăcina și rizomii speciei *Gentiana lutea* L., produs vegetal sau în forme farmaceutice ca: *tincturi*, *extracte*, menționându-se ca acțiune farmacologică și întrebuințări „*tonic amar*” [9].

EMEA (*Agenția Europeană de Evaluare a Medicamentelor*) prin HMPC (*Comitetul pentru Produse Medicinale de uz Uman*), a prezentat în 12 noiembrie 2009, un raport asupra produsului *Gentianae lutea radix* L. [8]. Raportul, care cuprinde 3 capitole, prezintă la capitolul 2 date referitoare la acest produs vegetal, descrierea organoleptică, compoziția chimică, forme farmaceutice, conform Farmacopeei Europene, date clinice și concluzii.

Rădăcina de Gentiana lutea L., un *produs medicinal și tradițional bine cunoscut*, utilizat de secole în multe țări, *cunoscut de Daci*, descris în textele vechi de specialitate pentru tratamentul simptomatic al unor afecțiuni ale tractului gastro-intestinal, a fost studiat și apreciat în prezent pentru noi acțiuni farmacologice posibile: *antibacteriene*, *antifungice*, *antioxidante*, *imunologice* sau *hepatoprotectoare*.

Concluzii

Prin prezentarea unor lucrări ale Profesorului Dimitrie Brândză referitoare la plante medicinale, am subliniat legătura între Botanică, Medicină și Farmacie, adevăr pe care savantul român, medic și botanist, l-a pus în lumină.

Cercetările actuale asupra plantelor medicinale prezentate în lucrările Profesorului Dr. Dimitrie Brândză, pun în evidență aceleași principii active, utilizări terapeutice, dar și efectele lor adverse, toxicitatea și probleme de farmacovigilență.

Membru activ al Academiei Române, propus și acceptat din 1879, vicepreședinte în 1893–1895, D. Brândză a lăsat o moștenire științifică de 23 lucrări de mare valoare, care scot în evidență multiplele sale preocupări botanice, ca naturalist și medic. A studiat plantele după caracteristici botanice, farmacognostice, farmacologice, până la formele farmaceutice în care sunt valorificate principiile lor active.

Prof. Dr. Dimitrie Brândză, explorator, biolog, om de înaltă cultură, dascăl, organizator, prin munca sa de creație rămâne o glorie nu numai

pentru știința românească, ci și pentru cea universală, așa cum concluzionează Profesorul Traian I. Ștefureac [6].

Bibliografie:

- [1] Brândză, Dimitrie, *Histoire botanique et thérapeutique des Gentianacées employées dans la médecine*, Paris, A. Pasent, imprimeur de la Faculté de Médecine, 1869.
- [2] Brândză, Dimitrie, *Prodromul Florei Române sau Enumerația Plantelor până astăzi cunoscute în Moldova și Valachia*, Ed. Academiei Române 1879–1883.
- [3] Brândză, Dimitrie, *Flora Dobrogei*, Manuscrisul nr. 789, (publicat post-mortem, Ed. Academiei Române, îngrijită de Sabba Ștefănescu, București, 1898, XII capit., 490 p. una pl.), Biblioteca Academiei Române.
- [4] Panțu, C., *Viața și operele Dr. Dimitrie Brândză – în „Cultura Națională”*, București, 1928.
- [5] Săvulescu, Tr., *Dr. Dimitrie Grecescu, extras din „Știința tuturoră”*, București, anul I, nr. 41, p. 6, 1919.
- [6] Ștefureac, Traian, I., *Dimitrie Brândză (1846–1895)*, seria de Bio-Bibliografii a Bibliotecii Academiei RPR (7), Ediția Academiei 1956.
- [7] ***, *Istoria Științelor Farmaceutice în România – Coordonatori: J. Spielmann, Graziella Baicu*, Ed. Med. Amaltea, București, 1994, 182–183, (284).
- [8] ***, *Assessment report on Gentiana lutea L., radix*, Doc. ref. EMEA/HMPC/578322/2008, London, 12 November 2009.
- [9] ***, *Farmacopei Naționale Românești (Colecția Muzeului de Istoria Farmaciei, București) și Farmacopeea Europeană (1994)*.
- [10] ***, *Academia Mihăileană, Dicționar Enciclopedic Român vol. 1*, Ed. Pol. București, 1962,